

1974. feb. 24.

AMERIKAI MAGYAR VILÁG

Washington ismeretlen magyarja

Írta: VASVÁRY ÖDÖN

COMLOSSY

Az amerikai függetlenségi háboruban, mint tudjuk, néhány magyar is harcolt, akik között természetesen legkimagaslóbb a hősi halált halt Kowáts Mihály ezredes. A többiekéről, a nevükön kívül, alig tudunk egyebet. A legtöbb a híres Lauzun féle ezredben szolgált, akik egyszerre jöttek át Franciaországból. Valamikor régen néhai Csernitzky István bridgeporti plébános említette nekem, hogy a hartfordi katolikus egyházmegye történetében van hosszásabb említés ezekről a magyarokról, de ehhez a történethez azóta sem sikerült hozzájutnom.

Vasváry Ödön

Egy, eddig ismeretlen magyarról azonban tudok, néhai Molnár Istvánnak, a Református Egyesület volt titkárának jóvoltából, aki, több mint harminc esztendővel ezelőtt elmondta, hogy Toledoban (Ohio), ahol életének legnagyobb részét töltötte, mint rendőrhadnagy, valamikor a század elején feltűnt neki egy név, amely egy ékszerész üzlet ablakára volt festve: Comlossy. A "C" betű dacára lehetetlen volt elkerülni a gyanút, hogy tiszta magyar névről van szó. Be is ment az üzletbe, ahol a tulajdonos, egy idősebb uriember fogadta.

Arra a kérdésre, hogy nem magyar származású-e, az volt a válasza, hogy igen is, nem is. A páncélszekrényhez menve, kivett belőle egy régi divatu, eléggé testes kapcsos könyvet, amelyben kézirásos bejegyzések voltak. Elmondta, hogy legelső ismert őse Magyarországon született és élt, Zólyom megyében. Ezt az őst, valami ok miatt beidéztek Eperjesre, az átkos emlékü Caraffa-féle vértörvényszékre az 1680-as

években. A magyar Komlóssy azonban tisztában volt azzal, hogy az ilyen beidézés mit jelent s jobbnak látta, hogy megjelenés helyett meglépjen. Sikerült kiszöknie az országból és Németországba került, ahol megnősült és családott alapított.

Ennek az első Komlóssynak a fia Amerikába került. Itt családos ember lett, fia született s ez a fiú, vagyis az első Komlóssy unokája Washington hadseregében szolgált. Nem lehetetlen, hogy ez a katona fiú volt a legelső magyar, aki Amerikában született.

A kapcsos könyvet Molnár István is lapozgatta. Magyar bejegyzésekkel kezdődött, majd nemetül s a-zután angolul folytatódott. Az ékszerész elmondta, hogy a könyv becses családi ereklyéjük, mindig az elsőszülött birtokába és őrzetébe került. Molnár István hozzátette, hogy a Washington-katona Comlossy bejegyzései is benne voltak. Többet nem tudott a dologról.

Engem természetesen nagyon érdekelt a dolog, fel is jegyeztem a mondottakat, sőt kíváncsi voltam arra is, hogy az akkori Toledóban szerepel-e ilyen név? Találtam is egyet, pontosan "Comlossy" volt, amelynek tulajdonosa general managere volt a Blue Flame gáztársaságnak, 2560 Glenwood Ave. címmel.

1938-at irtak akkor.

Most, régi papírok rendezgetése közben ezek a jegyzetek is elébem kerültek. Azóta 36 esztendő mult el. Vajon a Comlossy név szerepel-e a mai Toledóban is? Átböngésztem az ottani city directoryt és telefonkönyvet, de bizony ilyen névnek nyomát sem találtam. Nem kétlem azonban, hogy a családnak ma is vannak élő tagjai, esetleg valahol a külvárosokban lehetne nyomukra bukkanni.

A Komlóssyak régi nemes család tagjai voltak Magyarországon, akik közül sokan jelentős szerepet játszottak. Komlóssy Ferenc, a pozsonyi társaskápta-

lan nagyprépostja irodalmi működésével tűnt ki. A család egyik tagja Komlóssy Miklós, katolikus pap, Amerikába került, Pittsburghban volt a Szent Anna magyar hitközség plébánossa, fiatalon meghalt. Kiválóan művelt uriember volt.

Volt egy másik Komlóssyja is az amerikai magyarságnak. Es Komlóssy Ede festőművész volt, aki először 1902-ben, majd 1910-ben dolgozott Amerikában. Visszamenve, Ausztriában telepedett le, ahol apja, szintén festőművész, élete legnagyobb részét töltötte.

Ezekkel kapcsolatban jegyzem meg, hogy a magyaroknak az amerikai függetlenségi háboruban való szereplése még mindig érdekes és értékes kutatásai mező. Én Kowáts Mihály szereplésével sokat foglalkoztam, visszamenve magának Washingtonnak kézirataihoz is, és sok új adatot sikerült össze gyűjtenem. Ezek az adatok öt kötetben várják a valamikori tudományos feldolgozást, amit természetesen más valaki fog elvégezni. A munka nagyon nehéz, mert rengeteg utánjárással van összekötve, amit csak fiatalos energiával lehet, sokszor csak részleteiben is, kielégítően teljesíteni.

A tudományos kutatás természetesen kizárja azokat a felelőtlen tulzásokot, amik minduntalan felbukkanak a magyar írásokban. Nehéz megérteni, hogy miért akadnak emberek, akik például minden lelkiismereti furdalás nélkül leírják és kinyomatják például

azt hogy: "Washington zászlói alatt nem kevesebb, mint 4000 magyar küzdött." (Egy birtokban levő cikkből.) Így nevezte ki az egyik író például Parmenius Budai Istvánt a Londonba került magyar költőt, aki korának egyik legkiválóbb latin költője volt, az oxfordi egyetem "főkönyvtárosának". Így lett mindenkiből, aki csak a közelébe került Kossuthnak, annak "titkára", így lett minden valamire való, Amerikába került magyar "gróffá", így lett a nagyon szerény származású Stahel-Számvald Gyula polgárháborus tábornok "Magyarország egyik legelőkelőbb családjának" sarjadéka, akinek megjelenésén meglát-szott, hogy "arisztokrata", akit hol "gróf Ferenzy"-nek, hol "gróf Sebastiani"-nak tartottak.

Washingtonnak kétségkívül voltak magyar katonái, az eddig ismertnél valamivel nagyobb számban, akiknek adataira talán valamikor rátalálnak a kutatók. Egyelőre meg kell elégednünk annak a ténynek tudatával, hogy a magyarságnak volt valami igen szerény része az amerikai szabadság és függetlenség kivívásában.

